

dr hab. Elżbieta Aleksandrowicz, prof. AM w Łodzi
dawniej dziedzina sztuki muzyczne, dyscyplina rytmika i taniec
obecnie dziedzina sztuki, dyscyplina sztuki muzyczne

Adres do korespondencji:

Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi

ul. Gdańska 32

90 – 716 Łódź

tel.

e-mail:

_____@_____lodz.pl

Zleceniodawca recenzji

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie, Rada Dyscypliny Artystycznej UMFC pismo z dnia 8.07.2020 r. w sprawie recenzji pracy doktorskiej mgr Pauliny Wycichowskiej. Przewód doktorski prowadzony na podstawie ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 roku poz.1798.), Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku (Dz. U. z 2018 roku poz.261) w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, postępowaniu habilitacyjnym oraz o postępowaniu o nadanie tytułu profesora oraz art. 179 ust. 1. i 3. Ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 r. poz. 1669).

Przed rozpoczęciem prac recenzenckich zapoznałam się z dokumentacją doktorską. Wniosek Kandydatki skierowany do Dziekana Wydziału Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej, Muzyki Kościelnej, Rytmiki i Tańca UMFC w Warszawie datowany jest na dzień 11 czerwca 2018 r., przyjęcie dokumentacji w dniu 15.06.2018. Wnioskuje, że osobę promotora powołano po tej dacie.

Recenzja pracy doktorskiej mgr Pauliny Wycichowskiej nt. „Rola choreologii w procesie przygotowania i kreacji spektaklu teatru tańca na przykładzie autorskiej choreografii *Desert* zrealizowanej w Polskim Teatrze Tańca w Poznaniu”.

Promotor: dr hab. Tomasz Nowak

Podstawowe dane o Kandydatce

Pani Paulina Wycichowska urodziła się _____ Jest absolwentką Ogólnokształcącej Szkoły Baletowej im. Olgi Sławskiej-Lipczyńskiej w Poznaniu, którą ukończyła w 1995 roku uzyskując dyplom zawodowy tancerza scenicznego. Wiedzę i umiejętności w sztuce tańca rozwijała i doskonaliła w London Contemporary Dance School University of Kent, rok ukończenia 1998, uzyskany tytuł BA Bachelor of Arts. W 2008 roku Kandydatka ukończyła studia uniwersyteckie na kierunku teologia, specjalność muzyka kościelna, co wskazuje na szerokie artystyczne umiejętności również w zakresie gry na organach. Wykształcenie muzyczne stanowi istotny element drogi rozwoju twórczego mgr Pauliny Wycichowskiej. Zwieńczeniem edukacji

akademickiej były studia w Wyższej Szkole Umiejętności Społecznych w Poznaniu, gdzie uzyskała tytuł magistra dziennikarstwa i komunikacji społecznej.

Przebieg pracy zawodowej:

- 1998 – 2015, solistka, asystent choreografa, choreograf, pedagog w Polskim Teatrze Tańca w Poznaniu,
- 2011 -2012 wykładowca w Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej im. Ludwika Solskiego w Krakowie (filia we Wrocławiu),
- 2012 -2016 wykładowca w Wyższej Szkole Umiejętności Społecznych w Poznaniu, kierunek taniec
- 2015 do chwili obecnej wykładowca w Collegium da Vinci w Poznaniu, kierunek edukacja prorozwojowa, doradztwo i coaching,
- 2015 do chwili obecnej wykładowca Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, kierunek taniec w kulturze fizycznej.

Wskazane w dokumentacji prowadzone przedmioty obejmują taniec współczesny, kompozycję, teatr tańca, choreologię, terapię poprzez ruch i sztukę.

Do dokumentacji Kandydatka dołącza wykaz, wraz z dokumentacją, dorobku artystycznego, dydaktycznego oraz naukowego.

Pierwsza kategoria to ponad 40 twórczych prac z zakresu choreografii prezentowanych na scenach m.in. w: Poznaniu, Łodzi, Inowrocławiu, Warszawie, Goerlitz, Giessen, Londynie. W ramach wymienionych prac można również odnaleźć konsultacje choreograficzne dla uczniów poznańskiej i łódzkiej szkoły baletowej prezentowanych na Ogólnopolskich Konkursach Szkół Baletowych oraz prace choreograficzne do wideoklipów.

Kolejną grupę stanowią artystyczne prace wykonawcze, jako tancerz. Dokumentacja zawiera wykaz ponad 50 spektakli tanecznych, dramatycznych i filmów oraz 9 spektakli z okresu nauki w szkole baletowej w Poznaniu. W tekście wyszczególniono również 5 projektów edukacyjnych i społecznych oraz dodatkowe aktywności/umiejętności, które wzbogacają warsztat twórczy i wykonawczy Kandydatki (praktyka tanga argentyńskiego, chodzenie na szudłach, aikido, tai-chi, brasilian capoeira).

Działalność dydaktyczna, oprócz wymienionego wcześniej przebiegu pracy zawodowej, to warsztaty tańca współczesnego i choreologii, na różnych poziomach zaawansowania, prowadzone w różnych grupach wiekowych, taniec kreatywny, technika modern M.Cunninghama.

W dorobku naukowym można odnaleźć 2 publikacje i 4 prelekcje koncentrujące się w obszarze choreologii. Przeplata się również wątek projektu 5 zmysłów. *e-MOTION*, adresowanego do osób z niepełnosprawnościami.

Podsumowując – Kandydatka posiada bardzo bogaty, zróżnicowany dorobek i chociaż recenzja doktoratu nie obejmuje jego oceny należy wyróżnić aktywność mgr Pauliny Wycichowskiej na polu artystycznym, dydaktycznym i społecznym. Prace choreograficzne cechuje zróżnicowanie formalne i stylistyczne, część prezentacji odbyła się w niekonwencjonalnych przestrzeniach. Warto również docenić muzykalność Pani choreograf, która sięga po muzykę epok minionych, kompozytorów muzyki nowej, minimalistów czy również autorską.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr Pauliny Wycichowskiej składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośnikach elektronicznych oraz opisu, stanowiących jedną całość.

Cytując za Autorką *Przedmiotem refleksji w tej pracy jest dzieło artystyczne, które powstało jako efekt eksperymentu przeprowadzonego na własnym procesie twórczym przez choreografkę i autorkę tej pracy. Istotę spektaklu Desert stanowi metodyka budowania kompozycji scen tanecznych oparta na świadomym zastosowaniu struktur choreologicznych, wyodrębnionych z teorii R.Labana, a inspiracją treści jest książka 'Mały Księż' Antoin'e de Saint-Exupéry'ego.'*¹

Dzieło artystyczne to w zasadzie 3 spektakle zrealizowane w latach 2011, 2013 oraz 2019. Pierwszy z nich to spektakl prapremierowy wystawiony przez Polski Teatr Tańca w Poznaniu, drugi – jest częścią *Projektu 5 zmysłów. e-Motion*, z udziałem osób z alternatywną motoryką. Trzeci zaś jest wznowieniem spektaklu z 2011 roku, wykonanym przez studentów specjalności choreografia i teoria tańca Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie oraz studentów Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, podczas koncertu *Interaktywnie 4* (prezentacja miała miejsce na scenie Sali Koncertowej UMFC). Muzykę do spektaklu skomponował Szymon Brzóska.

Z tematu pracy doktorskiej wynika, że osią częścią artystycznej jest spektakl zrealizowany w PTT w Poznaniu. Biorąc pod uwagę datę wniosku o wszczęcie procedury doktorskiej, recenzja powinna koncentrować się na wersji studenckiej (§ 2. 1. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 19 stycznia 2018r) . Trudno jednak nie odnieść się do procesu powstawania spektaklu oraz jego transformacji w kolejnych odsłonach. Autorka słusznie klasyfikuje *Desert* jako spektakl teatru tańca. Elementy kompozycyjne to taniec, ekspresja aktorska, przebieg dramaturgiczny, słowo, scenografia, światło, projekcje wideo, muzyka.

Całość podzielono na 5 części , w tym 23 sceny. Czas trwania (w zależności od wersji) ok.60 min. Każda z części dedykowana jest określonej sytuacji, co podkreślają tytuły: *Prolog, Szarzy ludzie – samotność w tłumie, Ważne spotkania na Ziemi, Spotkania kolorowych osobowości, Ku dojrzałości - Final*. Krótkie sceny czasami można potraktować niezależnie ale w większości splatają się krawędziami jak mozaika, co daje poczucie całości i zwartej formy. Oglądając kolejne wersje spektaklu miałam wrażenia jakby choreograf pracował krótkimi epizodami - wątkami (odniesienie do tekstu literackiego), które w toku narracji poprzez ruch i dramaturgię konsekwentnie budują kompozycję. Korespondencja z nurtem egzystencjonalizmu jest czytelna ale zinterpretowana i przedstawiona w oryginalny sposób. Opowiedzieć tańcem *Malego Księcia*, nawet jeśli tylko miałby stanowić inspirację, zapewne do łatwych zadań nie należy aby poziom myślenia twórcy i odbiorcy spotkały się na podobnym poziomie percepcji. Główne idee zostały uchwycone trafnie i dobrze przedstawione w spektaklu teatru tańca.

Projekt *Desert* to szerszy program niż tylko realizacja sceniczna. Kandydatka zaplanowała proces twórczy jako połączenie świadomego zastosowania narzędzi choreologicznych, proces edukacyjny mający na celu popularyzację choreologii jako nauki praktycznej oraz, co warto podkreślić, aspekt terapeutyczny. Realizacje spektakli poprzedziły cykle warsztatów z zakresu choreologii praktycznej, przygotowujące tancerzy-wykonawców do zadań na poziomie komunikacji poprzez ruch według teorii Rudolfa Labana. Analizując spektakl studencki trudno nie oprzeć się wrażeniu, że całość procesu twórczego miała ogromny wpływ na wartość dydaktyczną, którą otrzymali młodzi adepci sztuki tańca. Świadomość ruchu, jego jakość, wyraz i intencja to doskonałe narzędzie do poszukiwania różnorodnych, celowych rozwiązań komunikacji na scenie. Na wyróżnienie zasługują: *Lis, Latarnik, Kupiec i Zwrotniczy*. Nie wszystkim tancerzom test sprawności ciała i świadomości udało rozwiązać się celująco (szczególnie zadania aktorskie), lecz całość spektaklu

¹ Opis dzieła artystycznego, s.1.

pod względem celowego zastosowania narzędzi choreologicznych należy ocenić wysoko.

Atutem *Desert* w tej wersji był brak scenografii, jedynym, dobrze użytym elementem architektoniki sceny, były podesty Sali Koncertowej UMFC, które „pracowały” przestrzennie. Równie proste kostiumy, korespondujące ze spektaklem z 2011 roku, bardzo dobrze skomponowały się z charakterem postaci. Widać indywidualną pracę choreografa nad każdą z ról i scen (tempo i rytm ruchu, rodzaje motywów, dynamika oraz projekcja ruchu, oryginalnie zastosowane światło).

Dopełnieniem obrazu jest muzyka, która nie stanowi bezpośredniej ilustracji poszczególnych wątków i ról, co stanowi atut, nadaje tok akcji, podpowiada ruch i jego charakter (a może odwrotnie). Momentami przeszkadzała mi zbyt duża ilość fragmentów motorycznych, jednostajnych, podobnych tempem, które mogły wpłynąć na wyraz sceniczny tancerzy.

Wersję spektaklu z 2011 r. w wykonaniu profesjonalnych tancerzy Polskiego Teatru Tańca miałam okazję oglądać na żywo podczas jednej z prezentacji na scenie Teatru Powszechnego w Łodzi. Pierwsze wrażenie było dość abstrakcyjne, w pamięci utkwiły kolor sceny (szaro-biało-niebieski z czerwienią), wątki postaci (niektóre doskonale zagrane np.: Król, Próżni), niecodzienna atmosfera, przestrzenna scenografia i wrażenie akcji dziejącej się w różnym czasie. Projekcje wideo z tekstem wyświetlane na ciałach tancerzy dodatkowo wzmacniały uczucie transcendencji. Ten zabieg słabiej wypadł w realizacji ze studentami, prawdopodobnie przez możliwości techniczne. *Desert* nie pozostawił mnie obojętną, podjęte tematy jak: samotność, sens życia, dojrzewanie uruchomiły wyobraźnię. Potwierdzam czytelność narzędzi choreologii praktycznej zastosowanych w spektaklu.

Kształt dzieła, jego specyfikę, inspiracje oraz szczegółową analizę procesu twórczego dokumentuje opis dzieła artystycznego. Całość tekstu wraz ze streszczeniami w języku polskim i angielskim mieści się na 137 stronach.

Opis podzielono na dwie części główne: teoretyczną i praktyczną.

Część I - Rozważania teoretyczne, zawiera trzy rozdziały poświęcone kolejno:

Rozdział I - definicji tańca oraz różnym kontekstom jego natury w odniesieniu do m.in.: zachowań fizycznych, społecznych, kulturowych, politycznych. Doktorantka wyodrębnia również taniec jako narzędzie komunikacji, spogląda w stronę nauki i filozofii. Wyodrębnioną część rozdziału I koncentruje wokół tańca jako dziedziny sztuk muzycznych.

Rozdział II - Perspektywa choreologiczna, odnosi się bezpośrednio do teorii Rudolfa Labana.

Rozdział III - Choreologia w służbie choreografa, zbliża się do centrum twórczego pracy. Autorka w tekście koncentruje się głównie na problemie zastosowania choreologii praktycznej w teatrze tańca.

Część teoretyczną cechuje szerokie spektrum rozumienia sztuki tańca, która nie odnosi się wyłącznie do kontekstu artystycznego. Taki sposób podejścia do problemu wskazuje na głębsze zainteresowania Kandydatki ukierunkowane w stronę percepcji tańca, ruchu jako języka.

Część II – Analiza spektaklu *Desert*, mieści również trzy rozdziały.

Rozdział I – Ogólne informacje dotyczące spektaklu *Desert* omawia wszystkie najistotniejsze elementy strukturalne, podaje nazwiska twórców i wykonawców z podziałem na poszczególne realizacje, charakteryzuje proces pracy nad spektaklem.

Rozdział II – Opis spektaklu i zastosowanych w nim celowych zabiegów choreologicznych w kompozycji, podzielony jest na charakterystykę każdej postaci oraz sceny zbiorowe.

Rozdział III – Efekty pracy nad projektem *Desert* – wymiar edukacyjny, to rodzaj reportażu przedstawiającego proces i rezultat pracy nad projektem. Imponujące rozmiary całości programu dają wyobrażenie o zasięgu przedsięwzięcia, korzyści dydaktycznych i artystycznych.

Całość tekstu stanowi logiczną, przemyślaną całość. Początkowo podane dwie definicje tańca

w toku pracy zmieniają swoje oblicze i nabierają kolorytu w odniesieniu do kolejnych ujęć. Spis treści zawiera szczegółowe rozdrobnienie tematyczne, co pomaga w klasyfikacji poszczególnych części tekstu opisu dzieła. Krótki wstęp, dość powierzchowny, zawiera tezę główną ale nie uwzględnia omówienia literatury, która stanowiła dla Doktorantki główną podporę teoretyczną. Praca opatrzona jest bogatą, specjalistyczną bibliografią.

Kandydatka nie ustrzegła się błędów edytorskich i językowych. Studia pierwszego i drugiego stopnia zapisujemy słowem (w odróżnieniu od szkolnictwa muzycznego I i II stopnia), tekst nie jest wyjustowany, pojawiają się literówki, zapis nazwiska Emil Jacek Dalcroze zamiast Emil Jaques-Dalcroze s.48. W bibliografii najpierw podajemy nazwisko potem imię. Aneksy powinny znaleźć się na końcu pracy, natomiast spisy tabel, zdjęć, wykresów umieszcza się pod bibliografią.

Konkluzja

Praca doktorska mgr Pauliny Wycichowskiej potwierdza głęboką wiedzę teoretyczną w dyscyplinie artystycznej rytmika i taniec. Kandydatka w autorski sposób zrealizowała spektakl *Desert*, który stanowi wkład w rozwój sztuki tańca. Zaletą pracy jest zwrócenie uwagi na celowość świadomego korzystania z narzędzi choreologii praktycznej.

W swojej pracy doktorskiej rozwiązała założone oryginalne zagadnienie artystyczne.

Niniejszym działając zgodnie z wymaganiami art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 roku poz.1798.) oraz Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku (Dz. U. z 2018 roku poz.261) w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, postępowaniu habilitacyjnym oraz o postępowaniu o nadanie tytułu profesora, stawiam wniosek o przyjęcie pracy doktorskiej mgr Pauliny Wycichowskiej w dziedzinie sztuk muzycznych, dyscyplina artystyczna rytmika i taniec.

Elżbieta Albrecht